

Спеціальність А 6. Спеціальна освіта (за спеціалізаціями) / С 4. Психологія

Освітня програма Спеціальна педагогіка / Психологія

Освітня кваліфікація Доктор філософії

Шифр дисципліни ВД19

Назва дисципліни Психологічний супровід дорослих осіб в умовах кризових викликів соціуму

Навчальний рік 2025-2026

Кількість кредитів ЄКТС (годин) 1 кредит (30 годин)

Статус Вибіркова дисципліна

Короткий опис дисципліни

Дисципліна спрямована на підвищення професійної компетентності здобувачів, розширення, систематизація та закріплення набутих знань із усіх психолого-педагогічних дисциплін, а також дисциплін медичного спрямування, що сприятиме ефективній самореалізації аспірантів, та набуття ними фахових, програмних та інших компетенцій. Означений курс сприятиме формуванню та розвитку знань, вмінь та навичок приймати участь у психологічному супроводі дорослих осіб за умов кризових ситуацій в сучасному суспільстві.

Пререквізити

Викладачі **Вовченко О.А.**

Контакти Тел +380687777313

Email olgawow4enko@gmail.com

Час для консультацій Вівторок 11:00-13:00

Мета курсу

Формування у аспірантів цілісного уявлення про сутність, зміст та специфіку організації психологічного супроводу дорослих осіб (освітян, батьків, що виховують дітей з особливими освітніми потребами за умов війни, дорослих осіб з особливими потребами) в умовах кризових викликів соціуму, як технології створення оптимальних умов для повноцінного психічного розвитку усіх учасників освітнього процесу відповідно до вікових норм та індивідуальних властивостей.

1.

Поглибити знання здобувачів про специфіку психологічної допомоги дорослим особам за умов суспільних криз та трансформацій.

2.

Ознайомити аспірантів з новітнім діагностичним інструментарієм дорослих осіб, що опинилися в ситуації стресу, депресії, психологічної травми, втрати близьких, насилля чи/та воєнних дій.

3. Розкрити особливості психотерапевтичної та психокорекційної допомоги дорослим з використанням науково верифікованих методів та новітніх технік.
4. Навчити здобувачів використовувати психотерапевтичні техніки у роботі з дітьми з ООП та дорослими (освітянами, батьками); оцінювати ефективність психологічної допомоги, адаптуватися до нових ситуацій стресу та невідомості у професійній діяльності.
- ЗК 1.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, пошуку, оброблення та аналізу наукової інформації з різних джерел.
- ЗК 2.** Здатність працювати в міжнародному контексті
- ЗК3.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК4.** Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері психології та/або спеціальної/інклюзивної освіти на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.
- ЗК 6.** Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК 7.** Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- СК1** Здатність виокремлювати, систематизувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.
- СК4** Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну) з використанням науково верифікованих методів та технік.
- СК5** Здатність оцінювати рівень власної фахової компетентності, саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя, підвищувати професійну кваліфікацію, бути професійно мобільним.
- СК7** Уміння толерувати невизначеність і доводити унікальність власного наукового пошуку в умовах інформаційного / цифрового суспільства. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових

ситуацій професійної діяльності.

СК9.

Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК10.

Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги дітям з особливими освітніми потребами та батькам, що виховують дітей з особливими освітніми потребами у складних життєвих ситуаціях.

СК11.

Здатність проводити вивчення психічної діяльності людини в нетипових, складних та екстремальних умовах, здійснювати психологічне забезпечення професійної діяльності фахівців.

СК12.

Здатність створювати належний психологічний клімат в групі; виявляти шляхи оптимізації управління освітнім процесом та створювати умови для їх реалізації; формувати психологічну готовність майбутніх фахівців до виконання ними своїх професійних обов'язків.

РН1

Мати передові концептуальні та методологічні знання щодо обраної для дослідження проблеми у сфері психології (зокрема і спеціальної психології) / на межі предметних галузей, а також дослідницькі уміння, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з психології.

РН3.

Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, формулювати і перевіряти гіпотези, визначати чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості (зокрема і в осіб з порушеннями розвитку), груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

РН5.

Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, статистичні методи аналізу даних, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи, розробляти інноваційні дослідницькі методики у сфері психології, перевіряти їх ефективність.

РН6.

Критично і системно оцінювати результати власної науково-дослідної роботи і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми, визначати перспективи подальших наукових розвідок.

РН07.

Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проєкти у сфері психології (зокрема і спеціальної психології), які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні проблеми психології з урахуванням соціальних, економічних, етичних і правових аспектів.

План					
Семестр, тиждень, заняття (дата)	Тема, План заняття	Аудиторні заняття		Самостійна Робота	
		Форма	Год	Завдання	Год
Заняття 1	Тема 1. Психологічний супровід професійної діяльності педагогічних працівників в умовах воєнного стану	Практичне	2	Психологічна технологія розвитку внутрішнього локусу контролю задля зміцнення життєстійкості учасників освітнього процесу	2
Заняття 2	Тема 2. Розвиток резилієнтності учасників освітнього процесу як засіб збереження психічного здоров'я	Практичне	2	Діагностичний комплекс психологічного супроводу сімей, що проживають військовий часчи/та мають дітей з особливими освітніми потребами (комплексними порушеннями)	2
Заняття 3	Тема 3. Конструктивний та деструктивний розвиток особистості. Ресурсні стани за умов війни	Лекція	2	Психологічна просвіта батьків школярів у воєнний та післявоєнний час	2
Заняття 4	Тема 4. Вплив стресу на ментальне здоров'я цивільного та військового населення. Методи формування стресостійкості	Лекція	2	Психологічний супровід сімей, що мають дітей з особливими освітніми потребами за умов війни чи/та суспільних криз порушеннями.	2
Заняття 5	Тема 5. Психологічна травма за умов війни: сутність, типи та особливості психологічної допомоги	Лекція	2	Психологічний супровід дорослих осіб з комплексними порушеннями.	2
Заняття 6	Тема 6. ПТСР: діагностика, психологічна допомога та особливості консультування.	Практичне	2		
Заняття 7	Тема 7. Панічні атаки: походження, особливості перебігу та терапія	Практичне	2		

Заняття 8	Тема 8. Специфіка депресивних станів цивільної особи: шляхи допомоги	Практичне	2
Заняття 9	Тема 9. Реінтеграція дорослого та дитячого населення, які зазнали психологічної травми у суспільний простір простір	Практичне	2
Заняття 10	Тема 10. Надання психологічної підтримки дорослому населенню: робота практичного психолога у службах підтримки, специфіка діяльності психотерапевтів у госпіталях, психологічний супровід у реабілітаційних центрах	Практичне	2

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 3. Конструктивний та деструктивний розвиток особистості. Ресурсні стани за умов війни	2
2	Тема 4. Вплив стресу на ментальне здоров'я цивільного та військового населення. Методи формування стресостійкості	2
3	Тема 5. Психологічна травма за умов війни: сутність, типи та особливості психологічної допомоги	2

Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Психологічний супровід професійної діяльності педагогічних працівників в умовах воєнного стану	2
2	Тема 2. Розвиток резиліентності учасників освітнього процесу як засіб збереження психічного здоров'я	2
3	Тема 6. ПТСР: діагностика, психологічна допомога та особливості консультування.	2
4	Тема 7. Панічні атаки: походження, особливості перебігу та терапія	2

5	Тема 8. Специфіка депресивних станів цивільної особи: шляхи допомоги	2
7	Тема 9. Реінтеграція дорослого та дитячого населення, які зазнали психологічної травми у суспільний простір	2
8	Тема 10. Надання психологічної підтримки дорослому населенню: робота практичного психолога у службах підтримки, специфіка діяльності психотерапевтів у госпіталях, психологічний супровід у реабілітаційних центрах	2

Індивідуальні завдання та підсумковий контроль

Завдання	Особливості виконання та вимоги
– Підготувати переклад чи реферування іншомовної статті щодо психологічної допомоги дорослим особам з особливими потребами за умов війни чи дорослим особам, що потребують психологічного супроводу після впливу військових дій, техногенних криз тощо	Написати переклад чи зробити реферування іншомовної статті на 3-4 сторінки, у формі невеликих тез, доповіді.
– Написання реферату або підготовка презентаційного матеріалу (теми наведено нижче, можна запропонувати власну тему)	Написати реферат на 7-10 сторінок. Тематику обрати із запропонованих нижче на власний розсуд.
Підсумковий контроль (тестування)	1. Які результати можна очікувати від психолого-педагогічного супроводу? a) покращення успішності навчання b) покращення емоційно-вольової сфери та поведінки дитини c) покращення взаємин дитини з однолітками, вчителями та батьками d) усі перераховані вище результати 2. Не є видом (напрямом) роботи з психолого-педагогічного супроводу a) профілактика b) психолого-педагогічна просвіта c) діагностика (індивідуальна і групова) d) застосування ігор для профілактики 3. Анамнез – це: a) набір хронологічного матеріалу b) відомості про особливості клієнта c) літературний жанр життєпису d) історія життя дослідника

4. *Психолог може допомагати (здійснювати психотерапію, психологічний супровід) військовим, родинам із симптомами чи/та порушеннями, що належать до:*
 - a) великої психіатрії
 - b) малої психіатрії
 - c) обидва варіанти
 - d) жоден із варіантів не є правильним
5. *Два ефективні методи роботи із порушеннями психічного здоров'я:*
 - a) регрес та прогрес
 - b) рефреймінг та рескриптинг
 - c) когнітивна реструктуризація та експозиція
 - d) діагностика та первинний анамнез
6. *Прокрастинація – це ...*
 - a) «корисне лінування», що захищає наш психічний стан від перенавантажень
 - b) ментальне благополуччя за умов війни
 - c) стан стресу від військових дій
 - d) вид стресу за умов війни
7. *Резильєнтність – це ...*
 - a) життєва та психічна стійкість проти стресорів зовнішнього середовища
 - b) особливість організму людини, що подібна до захворювання психіки
 - c) ментальне нездоров'я особистості
 - d) психологічне здоров'я за умов стресу
8. *Реальним для нашої підсвідомості та мозку є:*
 - a) лише факти, те, що візуалізоване та можна відчутися
 - b) об'єкти, події реальності, які ми сприймаємо, відчуваємо, бачимо щоденно
 - c) неважливо: реальність чи уява, наш мозок навіть афірмацію сприймає, як дійсність
 - d) те, у що людина вірить
9. *Методика «Сіра кімната» використовується у роботі із військовими з метою:*
 - a) щоб військовий міг побути на самоті
 - b) щоб міг вивільнити свою агресію та гнів до того, ким вони викликані
 - c) щоб навчитися медитувати
 - d) реабілітації та відновлення
10. *Методика «Три дороги» або «Три шляхи» допомагає:*
 - a) діагностувати проблеми особистості
 - b) справитися зі стресом
 - c) виявити панічні атаки
 - d) зробити вибір
11. *Під цією здатністю розуміють вміння глибоко проникати у внутрішній світ іншої людини – клієнта, розуміти його, бачити те, що відбувається з його позиції.*

- a) спостережливість
- b) інтуїція
- c) рефлексія
- d) емпатія

12. Посттравматичний стресовий розлад – характерне порушення для:

- a) військових осіб
- b) для цивільних та військових осіб різного віку, що пережили стресуючу подію
- c) для емоційно вразливих та нестабільних військових осіб
- d) для людей старшого віку, що пережили стрес

13. Під час війни цивільні та військові переживають травмівні події 2 ступенів:

- a) первинного та вторинного генезу
- b) першого та другого ступеню тяжкості
- c) раптова травмівна подія та подія, що має тривали вплив на особу
- d) всі варіанти не вірні

14. Панічні атаки – це ...

- a) психологічне порушення, що формується за умов стресу від війни та воєнних дій
- b) різновид посттравматичного стресового розладу
- c) межовий розлад особистості
- d) сильне почуття страху і тривоги, яке виникає раптово, часто, передумовою якого може стати тригерний механізм

15. Психічне здоров'я це...

- a) суб'єктивна здатність людини адекватно реагувати на внутрішні та зовнішні подразники, уміння врівноважувати свої стосунки з навколишнім світом
- b) особливості світогляду, життєвої самоідентифікації, ставлення до сенсу життя, оцінку власних здібностей і можливостей
- c) характеризується особливостями анатомічної будови тіла, рівнем фізичного розвитку органів і систем організму, тобто здатністю зберігати та використовувати своє тіло
- d) комплекс чотирьох взаємопов'язаних між собою складових: фізичної, духовної, психологічної та соціальної

16. «Серйозний розлад настрою, який може виникнути у людини внаслідок стресових ситуацій, включаючи війну». Це визначення характеризує:

- a) ПТСР
- b) панічну атаку
- c) депресію

d) невроз

17. Синдром «Життя на стоп» та Синдром «Провини вцілілого» - це ...

- a) одне й те саме, тільки різні назви
- b) два різні стани особистості, що можуть проживатися особистістю під час війни
- c) обов'язкові етапи проживання біполярного розладу чи/та депресії
- d) подібні стани, які характерні лише для цивільного населення

18. Депресія не може тривати більше 3 років:

- a) може тривати і більше
- b) не може тривати так довго, вона триває від місяця до року
- c) три роки – це період проживання класичної депресії
- d) депресія, зазвичай, триває декілька місяців, залежно від типу особистості

19. Ступор це - :

- a) коли людина знаходиться у стані крайнього збудження, постійно рухається, може поводитись агресивно
- b) хворобливий стан, байдуже ставленням до навколишнього, зникненням зовнішніх проявів емоційних реакцій
- c) внутрішній стан, що обумовлений загрозою реального або передбачуваного лиха
- d) стан нечутливості, отупіння, нерухомості в людини, який виникає при психічних захворюваннях, отруєннях, травматичних ушкодженнях мозку і тощо

20. Афект - це:

- a) Форма переживання емоцій, ознаками якої є швидке виникнення, бурхливий та короткочасний перебіг, супроводження порушеннями свідомості, втратою самоконтролю. Викликаються гострими життєвими ситуаціями. Схильність до афектів свідчить про невихованість, невміння володіти собою
- b) властивість відчуттів, що передбачає віднесення інформації про навколишнє до самих об'єктів, що є її джерелом
- c) різновид відчуттів, ознаками яких є розташування відповідних органів чуттів на поверхні тіла, які відображають подразники зовнішнього світу
- d) пояснення людиною причин (мотивів) вчинків інших людей

21. Після повернення додому психіка та ментальне здоров'я військових:

- a) одразу відновлюється, завдячуючи атмосфері «дому»;

- b) далі функціонує за правилами війни, що спричинює низку проблем у родинях
 - c) дещо пошкоджене, але не має загрозливих форм
 - d) нічим не відрізняється від того, якими вони були особистостями (важливе те, ким вони були до війни)
22. *Загальний емоційний стан, який своєрідно забарвлює на певний час діяльність людини, характеризує її життєвий тонус; емоційний стан, який виразно не спрямований на щось конкретне це:*
- a) настрій
 - b) фрустрація
 - c) стрес
 - d) афект
23. *Емоційне вигорання – це проблема, яка притаманна:*
- a) цивільним, які працюють під час війни
 - b) військовим, що служать в тилу та на передовій
 - c) обидва варіанти правильні
 - d) обидва варіанти не коректні у визначенні
24. *Хронічний стрес це – :*
- a) довготривалий стрес, що продовжує діяти на людину
 - b) стрес, викликаний критичними життєвими ситуаціями
 - c) повсякденний стрес, викликаний малозначними ситуаціями
 - d) уявна небезпека (страх перед важливою розмовою, негативне уявлення про своє майбутнє та ін.)
25. *До загальних ознак перебування в стані стресу НЕ відноситься:*
- a) пониження артеріального тиску
 - b) підвищення рівня адреналіну в крові
 - c) тремор кінцівок, апатія
 - d) спазми травного тракту.
26. *«Стан наростаючого емоційного, мотиваційного, а також фізичного виснаження, яке супроводжується почуттям спустошення та безпорадності, цинічним ставленням до роботи та оточуючих людей». Це визначення:*
- a) депресії
 - b) стресу
 - c) апатії
 - d) емоційного вигорання
27. *Являє собою не тільки сукупність поглядів на світ, на життя людей, а й характеризує духовне обличчя людини і визначає її загальну спрямованість?*
- a) світогляд
 - b) мотив
 - c) інтерес
 - d) ідеал.

28. Створення образів бажаного майбутнього це:

- a) мрія
- b) фантазія
- c) мета
- d) марення.

29. Якій психологічній категорії відповідає така функція – подолання перешкод і досягнення поставленої мети?

- a) почуття
- b) темперамент
- c) мислення
- d) воля

30. Проявляється як в загальному життєвому тонусі "людини", в кількості "життєвої енергії", у ступені інтенсивності докладених зусиль, так в її спрямованості:

- a. стійкість особистості
- b. активність особистості
- c. мінливість особистості
- d. єдність особистості.

Оцінювання навчальних досягнень	
Вид роботи	%
Відвідування аудиторних занять	20
Відповіді на запитання під час аудиторних занять	30
Індивідуальне завдання 1	15
Індивідуальне завдання 2	15
Підсумковий контроль (опитування-бесіда)	20
Всього	100

Шкали оцінювання			
Бальна	ECTS	Національна	Заліків
90-100	A	Відмінно	Зараховано
80-89	B	Добре	
70-79	C		
66-69	D	Задовільно	
60-65	E		
35-59	FX	Незадовільно - з можливістю повторного виконання завдань	Не зараховано - з можливістю повторного виконання завдань
0-34	F	Незадовільно - з повторним вивченням дисципліни	Не зараховано - з повторним вивченням дисципліни

Теми для реферату, презентаційного матеріалу

1. Поняття психологічного супроводу в країнах, де відбуваються воєнні дії.
2. Поняття психологічного супроводу дітей з комплексними порушеннями за умов війни.
3. Психологічний супровід освітян за умов воєнних дій.
4. Соціально-психологічний супровід дорослих осіб з особливими потребами.
5. Відмінність супроводу та психологічної реабілітації: тенденції та перспективи.
6. Система сучасного супроводу в Україні.
7. Концепція супроводу осіб з комплексними порушеннями.
8. Процедура психологічного супроводу осіб, що постраждали під час військових дій.
9. Процедура психологічного супроводу осіб, що мають ПТСР.
10. Процедура психологічного супроводу осіб, що мають комплексні порушення.
11. Психологічні особливості дітей з комплексними порушеннями, які підлягають індивідуальному навчанню.
12. Психологічні особливості дорослих людей з комплексними порушеннями.
13. Психологічний супровід сімей, що мають дітей з комплексними порушеннями.
14. Психологічний супровід батьківства за умов війни.
15. Структура психологічного супроводу сім'ї.
16. Основні принципи психологічної допомоги та супроводу освітянам за умов суспільних змін.
17. Психодіагностичні методики дослідження сім'ї.
18. Психотерапевтичні методики психологічного супроводу сімей.
19. Психологічний супровід дорослих людей з комплексними порушеннями.
20. Діагностика рівня сформованості рівня соціально-психологічної адаптації дорослої особистості за умов війни.
21. Психодіагностика і спостереження осіб, що опікуються людиною з порушеннями розвитку.
22. Детермінанти ефективності психологічного супроводу сімей, що мають дітей з особливими освітніми потребами.

Додаткові бали	
Вид роботи та вимоги	Бал за стобальною шкалою
1. Написати есе-роздум на тему щодо практичних аспектів психологічного супроводу дорослого населення за умов військових змін	10
2. Знайти сучасні цікаві експерименти в психологічній практиці, новітні методи терапії та представити їх на аудиторних заняттях (презентаційний спосіб) із обов'язковим посиланням на джерело, де було зафіксовано той чи інший випадок, експеримент тощо.	10

Основна (обов'язкова) література
1. Байдик В. Збереження та зміцнення професійного здоров'я педагогічних працівників. Харків: Друкарня Мадрид, 2020. 80 с. 2. Браницька Т., Матохнюк Л., Шпортун О. Психологічна підтримка та супровід дорослих і дітей у кризових ситуаціях: практикум. Вінниця: Вид-во КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти», 2022. 131 с. 3. Васківська С. Соціально-психологічний супровід клієнтів: технологія ведення консультативного діалогу. Київ: Главник, 2006. 128 с. 4. Волошко Н. Психологія становлення здорового способу життя в навчально-виховному процесі: програма-практикум: [наук.-метод. посіб.]. Київ: Науковий світ, 2012. 99 с. 5. Гуркевич Д. Групові форми роботи в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (досвід упровадження). Київ : Ніка-Центр, 2020. 122 с. 6. Давидова О. Майндфулнес – технології регуляції стресостійкості в роботі практичного психолога з учнями юнацького віку. Кременчук. 2022. 56 с. 7. Дуткевич Т. Дитяча розвивально-корекційна психологія. Київ: Центр учбової літератури, 2023. 304 с. 8. Кобильченко В. Психологічний супровід дітей дошкільного віку з порушеннями зору: монографія/Інститут спеціальної педагогіки НАПН України. Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2015. 205 с. 9. Кокун О., Мельничук Т. Резилієнс-довідник: практичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2023. 25 с. 10. Лемак М., Петрище В. Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. 616 с. 11. Мушкевич М. Психологічний супровід сімей, що мають проблемних дітей. /Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук за

спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. – Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ, 2020.

12. Семигіна Т., Павленко І., Овсяннікова Є. Охорона психічного здоров'я в умовах війни. Київ: Наш формат, 2017. 1068 с.

Додаткова література та інші джерела інформації

1. Зливков В., Лукомська С., Федан О. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. Київ: Педагогічна думка, 2016. 219 с.
2. Капська А. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей. Київ: Центр учб. літ., 2012. 232 с.
3. Карамушка Л. Психологічні тренінги для підготовки менеджерів та персоналу освітніх організацій (реалізація технологічного підходу): навч. посібник. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2022. 144 с.
4. Кобильченко В. Психологічний супровід дітей дошкільного віку з порушеннями зору: монографія / Інститут спеціальної педагогіки НАПН України. Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2015. 205 с.
5. Магдисюк Л. Основи психологічного консультування: навч. посібник: Вежа-Друк, 2022. 360 с.
6. Мушкевич М. Психологічний супровід сімей, що мають проблемних дітей: Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 456 с.
7. Охорона психічного здоров'я у світі: Проблеми та пріоритети в країнах, що розвиваються / Р. Держалє, Л. Айзенберг, Б. Гуд, А. Кляйнман: Пер. з англ. Київ: Сфера, 2001. 575 с.
8. Панок В. Психологічна служба: підручник. Київ: Ніка-Центр, 2016. 362 с.
9. Пітерсон Т. 101 спосіб впоратися з тривогою, страхом і панічними атаками / пер. з англ. Анастасія Дудченко. — Київ: Наш Формат, 2021. 240 с.
10. Тюптя О. Психологічний супровід батьківства. *Збірник наукових праць. Психологічні науки*. Київ, 2003. Т. 2. Вип. 8. С. 269-274.
11. Федоренко Р., Мушкевич М., Коширець В. Психологічне консультування та психотерапія: зміст, прийоми, технології : навч. посіб. Луцьк, Вежа-Друк, 2018. 300 с.

Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

1. За джерелом інформації:

- словесні (лекція – традиційна, проблемна, лекція-презентація із застосуванням ІКТ; семінари, пояснення, бесіда);
- практичні (опрацювання наукових досліджень, технології case-study, проблемно-пошукові, компетентнісно-орієнтовані);
- наочні (демонстрація, спостереження, ілюстрація).

2. За логікою передачі та сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі (проектні), творчі.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: дидактична дискусія, «мозковий штурм», технології case-study, демонстраційні методи, практико-орієнтоване «занурення» у ситуацію, створення ситуації пізнавальної новизни.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Опорні конспекти лекцій. Силабус. Мультимедійні презентації до курсу. Відео презентації.

Поведінка на курсі

Здобувачі зобов'язані під час вивчення курсу:

- Не пропускати лекційних, практичних та семінарських занять;
- Вчасно виходити на електронний зв'язок через відповідні програми (додатки у електронних девайсах);
- Дотримуватись регламенту, який окреслює на початку курсу викладач (не заважати проводити заняття; поважати особистість викладача та його досвід, бути коректними, інтелігентними, але активним під час занять та виконувати індивідуальні/домашні заняття з дисципліни)

Під час контролю знань здобувачі зобов'язані:

- Готуватися до практичних, семінарських занять;
- Виконувати індивідуальні та творчі завдання;
- Бути підготовленими, відповідно до завдань та вимог курсу;
- Виконувати вимоги викладача щодо підготовки до контролю знань;
- Розраховувати на власні знання та досвід.

Інформація про викладача

Вовченко Ольга Анатоліївна, доктор психологічних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник

orcid.org/0000-0002-4399-0118

Профіль вченого у Google Scholar
https://scholar.google.com.ua/citations?hl=ru&user=FJD9_KoAAAAJ

Сторінка автора у Електронній бібліотеці НАПН України:
<https://lib.iitta.gov.ua/view/creators/==0412==043E==0432==0447==0435==043D==043A==043E=3A==041E=2E==0410=2E=3A=3A.html>

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57788162900>
(Scopus ID: 57788162900)

Основні публікації з тематики дисципліни

1. Вовченко О. Роль емоційного інтелекту у формуванні емоційної компетентності підлітків з порушеннями розумового розвитку. *Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи*, 2020. № 2 (52). С. 76-89. DOI:[10.33216/2219-2654-2020-52-2-76-89](https://doi.org/10.33216/2219-2654-2020-52-2-76-89)
2. Вовченко О. Тілесно-орієнтований підхід до психодіагностики та психокорекції емоційного інтелекту у підлітків з порушеннями розумового розвитку. *«Габітус»*, 2020. Т 2. Вип. 13 . С 33-38.
<https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.13-2.5>
3. Вовченко О. Влив емоційного інтелекту на процеси самоідентифікації підлітків з порушеннями розумового розвитку. *«Наука і освіта» Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського*, 2020. № 2/ XXXIII. С. 14-21. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2020-2-2>
4. Vovchenko O. Psycholinguistic features of expression of basic emotions in adolescents with intellectual disabilities: gender aspect. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*, 2020. №39 (3), P. 63-71
5. Вовченко О. Психологічний супровід формування емоційного інтелекту осіб з порушеннями розумового розвитку у підлітковому віці. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*, 2020. Вип. 3. С. 214-224. <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2020-3-26>
6. Вовченко О. Психологічні особливості формування емпатії у підлітків з порушеннями розумового розвитку. *Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*, 2020. Вип. 48. С. 59-88.
<https://doi.org/10.32626/2227-6246.2020-48.59-87>
7. Вовченко О. Психологічний супровід сімейного виховання підлітків з порушеннями розумового розвитку в контексті формування емоційного інтелекту. *«Габітус»*, 2020. Вип. 15. С 102-108.
8. Вовченко О.А. Сприймання астенічних емоцій підлітками з порушеннями розумового розвитку. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Психологія»*. 2020. Т. 31 (70). №3. С. 111-118

9. Вовченко О. «Вплив емоційного інтелекту на процеси соціалізації підлітків з порушеннями психофізичного розвитку». *Перспективи та інновації науки. Серія Психологія*, 2021. Вип. 5 (5). 2021. С. 747-760. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5\(5\)-747-759](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5(5)-747-759)

10. Вовченко О. The Influence of Family Upbringing on the Formation of Self-Esteem of Adolescents with Psychophysical Development. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»*, 2021. Т. 7. № 4. С. 9-19. [https://doi.org/10.52534/msu-pp.7\(4\).2021.9-19](https://doi.org/10.52534/msu-pp.7(4).2021.9-19)

11. Вовченко О. Специфіка кризи підліткового віку осіб з порушеннями інтелектуального розвитку. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія», 2021. Вип. 13. С. 30-39.
<https://journals.oa.edu.ua/Psychology/article/view/3205>
DOI:10.25264/241573842021133038

12. Вовченко О. Концептуалізація феномену емоційного інтелекту підлітків з порушеннями інтелектуального розвитку: Монографія (одноосібна). Київ: ПП «ЮНІСОФТ», 2021. 450 с.

13. Vovchenko, O., Dobrovolska, N., Moroz, L., Shpak, M., & Tsekhmister, Y. Motivational mechanisms of emotional intelligence development in practicing psychologists *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research: Magnanimitas, Czech Republic*. 2021. Vol 11(2). P. 54-59. http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110221/papers/A_08.pdf

14. Вовченко О. «Трансформація емоційного інтелекту за умов воєнного часу у дітей з порушеннями слуху». *Habitus: Одеса*, 2022. № 43. С. 338-343.
<https://doi.org/10.32782/2663-5208>.

15. Вовченко О. «Емоційно-поведінкові реакції старшокласників з особливими освітніми потребами (особи з порушеннями слуху) в умовах стресу». «Науковий вісник МДУ. Серія «Педагогіка та психологія», 2022. Том 8. № 3. С. 23-32.
[https://doi.org/10.52534/msu-pp.8\(2\).2022.23-32](https://doi.org/10.52534/msu-pp.8(2).2022.23-32)

16. Vovchenko O. Determinants of modern special psychology in the context of the peculiarities of the ukrainian mentality. *Psychological sciences. Colloquium-journal*, 2022. № 12 (135). С. 24-27

17. Вовченко О. «Гебоїдна поведінка у підлітків з порушеннями психофізичного розвитку». *Перспективи та інновації в науці. Серія «Психологія»*, 2022. №2 (7). С. 811-822. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-2\(7\)-811-821](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-2(7)-811-821)

18. Вовченко О. «Особливості психологічного супроводу дітей молодшого шкільного віку з кохлеарними імплантами та їх батьків». *Наукові інновації та передові технології. Серія «Психологія»*, 2022. № 5 (7). С. 218-230.
[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-5\(7\)-218-229](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-5(7)-218-229)

19. Вовченко О. «Девіантна та делінквентна поведінка підлітків з ООП в умовах воєнних дій: психологічний аспект». *Habitus: Одеса*, 2022. № 36. С. 67-74.
<https://doi.org/10.32843/2663-5208.2022.36.10>

20. Вовченко О. «Особливості психологічного супроводу дітей молодшого шкільного віку з кохлеарними імплантами та їх батьків». *Наукові інновації та передові технології. Серія «Психологія»*, 2022. № 5 (7). С. 218-230.
[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-5\(7\)-218-229](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-5(7)-218-229)

21. Вовченко О. «Девіантна та делінквентна поведінка підлітків з ООП в умовах воєнних дій: психологічний аспект». *Habitus: Odesa*, 2022. № 36. С. 67-74.
<https://doi.org/10.32843/2663-5208.2022.36.10>

22. Вовченко О. «Програма психологічної діагностики та корекції емоційного інтелекту дітей раннього та дошкільного віку». Київ. 2023. Режим доступу:
<https://lib.iitta.gov.ua/738739/> (електронне видання).

23. Vovchenko O., Omelchenko I., Kobylchenko V., Kolbasova K., & Huliaieva, O. Psychological analysis of manifestations of nonverbal intelligence of senior pre-schoolers in the context of inclusive education. *Journal of Intellectual Disability - Diagnosis and Treatment*, 2023. Vol. 11 № 2. P. 87-96. <https://doi.org/10.6000/2292-2598.2023.11.02.3>

24. Ishchenko, Y., Chystovska, Y., Vovchenko, O., Harkusha, I., & Voshkolup, H. The Role of Emotional Intelligence in the Rehabilitation of the Former Prisoners of War. *International Journal of Statistics in Medical Research*, 2023. №. 12, P. 240–248.
<https://doi.org/10.6000/1929-6029.2023.12.28>

25. Вовченко О. «Навчально-методичний посібник для педагогів та батьків: емоції та почуття дитини. Відчувати, емпатувати і чому навчати у воєнний час». Київ. 2023. Режим доступу:
[https://lib.iitta.gov.ua/739395/1/%D0%A3%20%D0%B2%D0%BE%D1%94%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%87%D0%B0%D1%81_%D0%92%D0%BE%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E.%D0%90.%20\(%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87.%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4.%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1\).pdf](https://lib.iitta.gov.ua/739395/1/%D0%A3%20%D0%B2%D0%BE%D1%94%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%87%D0%B0%D1%81_%D0%92%D0%BE%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E.%D0%90.%20(%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87.%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4.%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1).pdf) (електронне видання).

26. Вовченко О. «Навчально- методичний посібник для педагогів та батьків: стрес, почуття провини: чому навчати і як допомогти у повоєнний час?». Київ. 2023. Режим доступу
[https://lib.iitta.gov.ua/739409/1/%D0%A3%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%94%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%87%D0%B0%D1%81_%D0%92%D0%BE%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E.%D0%90.%20\(%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87.%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4.%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1\).pdf](https://lib.iitta.gov.ua/739409/1/%D0%A3%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%94%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%87%D0%B0%D1%81_%D0%92%D0%BE%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E.%D0%90.%20(%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87.%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4.%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1).pdf) (електронне видання).

27. Вовченко О. Стресовитривалість та посттравматичний синдром дітей з порушеннями слуху за умов війни. *Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології»*. 2023. №59. С.158-178. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2023-59.158-178>

28. Вовченко О. Паніка у дитини з порушеннями слуху: психологічна допомога. *Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, 2023. № 44. С. 122-129
<http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/41801>

29. Вовченко О. Панічні атаки за умов воєнного часу в дітей з особливими освітніми потребами. *Науковий вісник МДУ. Серія «Педагогіка та психологія»*, 2023. Т. 9. № 2. С. 48-56.
<https://doi.org/10.52534/msu-pp2.2023.48>

30. Вовченко О.А. Жук В.В., Литвинова В.В., Литовченко С.В., Серія навчальних посібників за сферами розвитку для дітей дошкільного віку з порушенням слуху

«Сходинки. Підтримаємо та допоможемо» (3 посібника). Київ, 2023. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/739631/1/%D0%A1%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%B8%202023.pdf>

31. Вовченко О. Програма підвищення кваліфікації педагогів, які навчають дітей з порушеннями слуху, в умовах воєнного стану та відновлення України (модулі 4, 5 та курс з психологічної підтримки). С. 68-104. 2023. URL: http://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child/article/view/139

32. Вовченко О. «Психологічна підтримка дітей раннього та дошкільного віку з порушеннями слуху під час війни». Київ. 2023. URL: https://lib.iitta.gov.ua/738740/1/%D0%9F%D1%96%D0%B4%20%D1%87%D0%B0%D1%81%20%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8_%D0%92%D0%BE%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf

33. Вовченко О. Повоєнний психологічний супровід дітей раннього та дошкільного віку з порушеннями слуху. Київ. 2023. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/738757/>

34. Вовченко О. До питання психологічної діагностики та корекції емоційного інтелекту дітей раннього та дошкільного віку. Наукові перспективи. Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Медицина», Серія «Педагогіка», Серія «Психологія». № 2(44). 2024. С.1283-1297. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2\(44\)-1283-1296](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2(44)-1283-1296)

35. Vovchenko, O., Zelinska-Liubchenko, K., Platash, L., Karuk, I., & Kravets, N. (2025). The role of group interventions in building life competencies of pre-schoolers with special educational needs . Sapienza: International Journal of Interdisciplinary Studies, 6(1), e25011. <https://doi.org/10.51798/sijis.v6i1.962>

Зворотній зв'язок

Тел. +380687777313
olgawow4enko@gmail.com

Інше

Затверджено

Протокол №6 від 23 червня 2025 р.

Укладачі

Вовченко О.А.

Завідувач відділу

Литовченко С.В.